

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Szatmári János

Cím:

Hogyan kezdték ki gróf Keglevich István intendánsát?

Forrás:

Pesti Hírlap

Bp

(Hely)

1927. 1. 9.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Keglevich István

Idő

"1927"

Személy

Hogyan kezdték ki gróf Keglevich István intendánsát?

Gróf Keglevich István mindenképpen érdekes alakja volt a magyar közéletnek. Arisztokratikus kevélysége mellett is liberális politikus. De főképp a magyar színházi életben szerzett érdemeket. Két ízben volt a kir. Opera és a Nemzeti Színház intendánsa. Bukásának érdekes a története. 1887 elején kezdődött ellene az első harc. Kis incidensből támadt. Egy operaházi diszeldadás előtt Keglevich intendáns azt a páholyt, melyet rendszeresen Csávoltszky Lajos, az Egyetértés szerkesztője és tulajdonosa számára tartottak fenn, amíg le nem mondott róla, egyik mánás-családnak adta ki. Csávoltszky emiatt összeveszett gróf Keglevich intendánssal, s az Egyetértésben rendszeres támadások indultak az intendáns gazdálkodása és hatalmaskodásai ellen. Keglevich az Opera titkárát, Jósika Jánost gyanúsította azzal, hogy ő látja el az Egyetértést az Operára vonatkozó információkkal. Ez pedig nem volt igaz. Tudom, mert akkor én voltam az Egyetértés segédszerkesztője, s tulajdonképpen én szerkesztettem a lapot. Nem Jósika utján kaptuk a felhasználható adatokat. Keglevich azonban fegyelmi eljárást indított Jósika ellen azon a címen, hogy ez képtelen a titkári teendők végzésére. Január 31-ére tűzték ki a tárgyalást az intendatura egyik szobájába. Előzetesen Jósika (előkelő családból való, de szegény, nyomorék, családos ember) a lapokban nyílt felhívást intézett a közönséghez. Felkérte ismerőseit és barátait, hogy minél nagyobb számmal jelenjenek meg a tárgyaláson, melyen be fogja bizonyítani, hogy az intendáns részéről ellene indított hajsza teljesen igazságtalan. Tudatta egyúttal, hogy védelmét Komjáthy Béla ügyvéd, országgyűlési képviselő vállalta el.

Az eset széles körökben keltett nagy érdeklődést. A tárgyalás napján csakugyan nagy közönség gyűlt össze az intendatúrán. Sok színész, több képviselő és operaházi habitué jelent meg. A vádlott Jósika, védőjével, Komjáthy Bélával állott a fegyelmi bíróság elé, melynek elnöke gróf Keglevich, tagjai pedig Erkel Sándor művészeti és Szilágyi Lajos ügykezelési igazgatók voltak. Mindjárt a tárgyalás elején, mikor Komjáthy bejelentette, hogy mint a vádlott védője jelent meg, s hogy meghatalmazása az iratok közt van, Keglevich azzal vágott a szavába, hogy itt a közönségnek szava nincs, az nem beszélhet. Komjáthy arra hivatkozott, hogy ő nem közönség, hanem... De be sem fejezhette a mondatot, Keglevich haragosan ráförmedt. A hallgatóságot — mondotta — nem beszélhet. És amikor erre Komjáthy megint a maga védői jogaira hivatkozott, Keglevich egyszerűen behívatta a szomszédos szobában várakozó rendőrtisztviselőt s ráparancsolt, hogy „azt az egyént, aki a tárgyalást zavarja, távolítsa el!”

A közönség körében nagy mozgolódás támadt. Thaly Elek, az Azienda igazgatója, botjával a padlót ütve, felkiáltott: „Mi adózó polgárok vagyunk, mi építettük az Operát! Tudni akarjuk, mi történik az Operánál! Szégyen! Gyalázat!”

Windt VI. ker. rendőrtisztviselő távozásra szólította föl Komjáthyt, aki igen mérgesen jelentette ki, hogy csak az erőszaknak enged. Hát ha csak ez kell. A rendőrtiszt, mikor Komjáthy a harmadik felszólításra se távozott, kezét a szavakkal tette a képviselő vállára: A törvény nevében... távozzék!

Komjáthy erre kifelé indult; az ajtóból visszafordulva így szólt: Ime, uraim, így osztják itt az igazságot!

A fegyelmi bíróság azután folytatta a tárgyalást, de már védő és vádlott nélkül, mert Jósika is eltávozott Komjáthyval együtt.

Ebből keletkezett azután az a vihar, mely napokon át tombolt. Mert nem azért bolondság a bolondság, hogy egyedül maradjon. Termékeny. Egyik szüli a másikat.

Székesfővárosi házinyomda 1922
Meg aztán a főkapiányság is, az intendánsi hivatal is nyilatkozott a lapokban. Az egyik is, a másik is, a maga szájaize szerint adta elő a dolgokat. Az intendatura kommunikációjából pedig harsányan rikoltott ki ez a passzus: „A vádlott oly elemeket hozott a tárgyalási terembe, melyek megfélemlítettek az illető legkezedtelegesebb szabályairól”.

A követ, melyet egy bolond a vízbe dob, száz okos ember se tudja kihalászni. No majd akad egy százegyedik, aki mégis kihalássza.

A Komjáthyval történt méltatlanság által okozott riadalmat természetesen fokozta az intendatura nyilatkozata, mely egy csomó urlembert megsértett. Szinte általános lett a megütközés. Egy kicsit belejátszott a politika is, hiszen a megbántott urak mind ellenzékiek voltak, gróf Keglevich pedig kormánypárti (ő is képviselő volt) s amellet kevés, szinte oligarchikus természetű magyar mánás, akinek véreben volt a hatalmaskodás vágya. Ellenzéki politikai körökben, írói, újságírói és művészi társaságokban tüzes hangulattal tárgyalták az eseményt. Ügyvédi körökben is kázust csináltak a kar egyik előkelő tagján esett sérelemből. Az egyetemi polgárságnak is kapóra jött a dolog. Pompás alkalom a tüntetésre; nemcsak az intendáns ellen hanem Komjáthy mellett is.

A függetlenségi párt aznap tartott értekezletét elhatározták, hogy Győry Elek a képviselőház holnapi ülésén napirend előtt szólaljon fel. Igen jellemző az akkori felfogásokra, hogy szó sem esett képviselői

immunitás megsértéséről. Komjáthyt nem képviselői, hanem ügyvédi minőségében érte a sérelem, ahhoz pedig a képviselői immunitásnak semmi köze. Csak arra kérték fel Győry Eleket, hogy felszólalásában hangsúlyozza azt is, hogy Keglevich nemcsak az ügyvéddel, hanem képviselőtársával szemben is „brutális” volt.

Másnap a képviselőházban nagy izgalom uralkodott. Tele voltak a karzatok, különösen színészek és színésznők voltak nagy számmal. Mindenki viharos jeleneteket várt. De ezek bizony elmaradtak.

Győry Elek felszólalása után *Tisza Kálmán* miniszterelnök ravasz diplomata-ügyességgel vette elejét a további diszkusszióknak. Azt mondta, hogy informálatni fogja magát a történetekről s a belügyi költségvetés tárgyalásánál — tehát pár nap múlva — érdelemleges nyilatkozatot tesz.

Már szinte éreztük, hogy *Tisza Kálmán* lesz az a bizonyos százegyedik okos ember. Lám, az már sikerült neki, hogy elhalassza a kitörést. Ez pedig egyenes út az elposványosításhoz. Hát csak mérgeledjenek pár napig az emberek.

Komjáthy terjedelmes beadványt intézett az Kgyvédi Körhöz; ügyvédi jogainak megsértését magyarázgatta és elégtételt kért. Ezzel egyidejűleg megmozdult az egyetemi fiatalság is. Zajos gyűlést tartott az Árvay-kávéházban. *Takács Zoltán* akkor még nagy legény volt. Ő vezette a mozgalmat. Ő volt az ellenzéki egyetemi fiatalság egyik vezére. (Később nagyon beleszédült a maga dicsőségébe. Elzúllott s bankóhamisításért börtönbe került.) Az egyetemi fiatalság ellenzéki tábora elhatározta, hogy február 2-án fáklyásmenetet rendez *Komjáthy*nak. A kormányparti csoport, az olvasóköri párt, melynek élén *Plathy György* (a most szereplő politikus) állott, tiltakozott a tüntetés ellen. Ki is eszközölte *Török János* főkapitánynál, hogy ne engedélyezze a fáklyásmenetet. De lett ebből nagyobb háborúság, úgyhogy estére a főváros számos pontján rendőri csapatokat helyezett el a főkapitányság.

Más oldalon is nagy zenebonát csinált az intendatura nyilatkozata. Azok a képviselők, akik mint közönség jelen voliak a fegyelmi tárgyaláson, névszerint: *Győrffy Gyula*, *Olay Lajos*, *Rigó Ferenc*, meg *Madarász Jenő*, sértve érezvén magukat a nyilatkozat ama bizonyos passzusa által, gróf *Teleky Géza* meg *Hodossy Imre* útján felvilágosítást kértek *Keglevichtől*, aki meglehetősen fennhéjázó modorban kijelentette, hogy amint nyilatkozatában *nem mondotta, kiket értett, azt sem mondja meg, kiket nem értett és semmit sem von vissza*. Erre a négy képviselő együttesen provokáltatta *Keglevichet*. Megbizottjaik *Justh Gyula* és *Abonyi Emil* voltak. *Keglevich* tiltakozott az ellen, hogy egyszerre együttesen négyen provokálják, mire az említett képviselők külön-külön küldötték el hozzá segédjeiket. Már úgy volt, hogy az ügy csakugyan lovagias uton intéződik el, de *Keglevich* hirtelen mást gondolt. Levelet irt *Abonyi Emilnek* s kijelentette, hogy *nem fogadja el a kihívásokat, mert ő benne most nem a magánfelet, hanem a bírót támadják meg azért, hogy kö-*

telességszerűen járt el. Ő bizony nem csinál precedenst arra, hogy a bírót provokálhassák azért, amit törvényesen cselekszik. A négy képviselő segédjei nyilatkozatot adtak erről megbízóiknak s ezzel végeszakadt a lovagias processzusnak.

Am az egyetemi fiatalság ellenzéki tábora nem nyugodott meg abban, hogy ne tombolhassa ki magát. Újból kérte a fáklyásmenet engedélyezését s ezuttal meg is kapta. Tisza Kálmán igen bölcsen úgy vélekedett, hogy jobb, ha egy kis, ártatlan tüntetéssel befejeződik a vihar, sem, mintha továbbterjed a tűz.

Február 4-én este meg is tartották a fáklyásmenetet, melyet *Balogh Károly* zenekara kísért a Bástya-utca-ba, Komjáthy háza elé. Ennek lezajlása után a Nemzeti Szállodában banket volt a Komjáthy tiszteletére. Komjáthy *Bartha Miklós* meg *Olay Lajos* társaságában jelent meg az ifjuság lakomáján. Ott bizony alaposan elintézték — persze csak úgy szónoklatokban — Keglevichet is, meg Tisza Kálmánt is.

A képviselőházban febr. 5-én került megint szóba a Keglevich—Komjáthy-ügy. Tisza Kálmán, mint belügyminiszter tett „felvilágosító nyilatkozat”-ot. Még pedig olyant, hogy sem az egyik, sem a másik fél nem volt vele megelégedve, hanem azért elintézte vele a lármás pört. Sőt épen az volt a bölcs végzemény, hogy mind a két felet megleckéztette. Előbb a szabályrendeletek egész tömegének ismertetésével kimutatta, hogy a fegyelmi eljárás *írásbeli* és ilyenképen abban ügyvédi képviseletnek helye nincs. Hibáztatta gróf Keglevich eljárását, mert előbb a bírósággal végzést kellett volna hozatnia és csak azután lett volna szabad a kivéztetést elrendelni; egyuttal azonban hibáztatta Komjáthyt is, akinek mint ügyvédnek és a jog hivatott órének ismernie kellene a törvényes formákat.

Még voltak némely felszólalások, de ezek már csak úgy hatottak, mint az affér vonaglásai. Az elintézésnek illetén formájával azután megelégedett az Ügyvédi Kör is, mely febr. 7-én tartott választmányi ülésén napirendre tért az ügy fölött.

Csakugyan Tisza Kálmán volt a százegyedik.

Hanem azért gróf Keglevich István intendánsi sorsa ettől az időponttól fogva meg volt pecsételve. Kikezdték. Rövid idő multán báró *Atzél Béla* a maga agressziv természetének egész teljességével ment bele a Keglevich ellen való harcba és ez csakugyan azzal végződött, hogy Keglevich lemondott, otthagytá az Operát meg a Nemzeti Színházat. Nagy zsenialitásával és hozzáértésével azután a Vígsház tette igazán tökéletessé. Ezt már azután régi ellenségei is elismerték.

Szatmári Mór.